

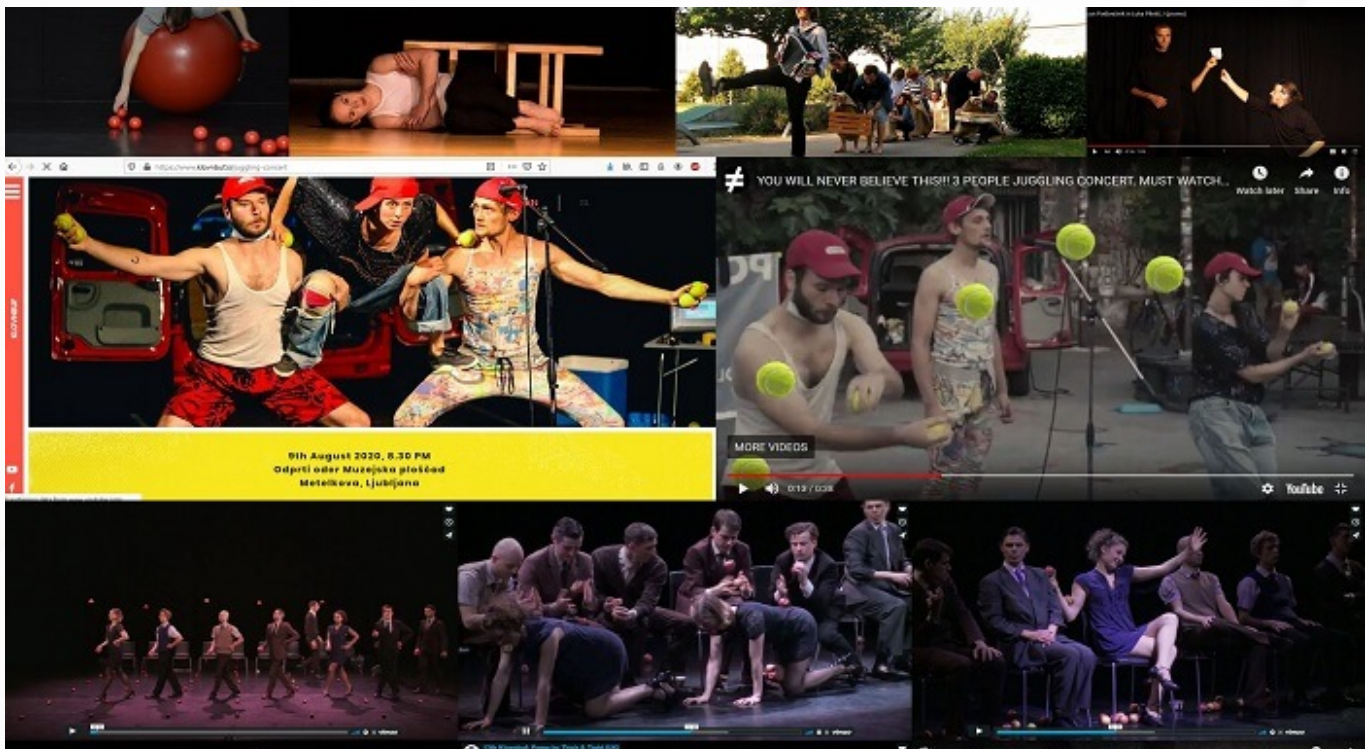
NEODVISNI

refleksija

NIKA ARHAR

Novi cirkus nove realnosti

Prispevek Nike Arhar po letu dni ponovno reflektira mednarodni festival sodobne klovnade in novega cirkusa Klovnbuť, morda edinega mesta v lokalnem kontekstu, kjer je mogoče dobiti vpogled v sodobno cirkuško produkcijo. Nova realnost je takšna, da se načrti zaradi covid-19 nenehno spreminjajo in tako je mednarodni festival dobil izrazito lokalne poteze: "Slovenska cirkuška scena je majhna in v svojih pogojih delovanja povsem obrobna, njen potencial pa prepuščen naključju in zasebni iznajdljivosti".

NEODVISNI

refleksija

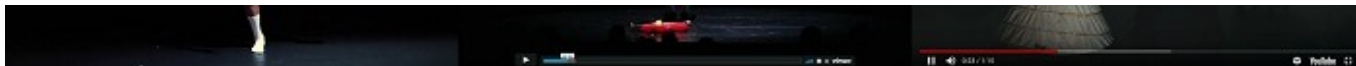

Foto: Nika Arhar

Mednarodni festival sodobne klovnade in novega cirkusa Klovnbufo je bil v svoji 13. manifestaciji veliko manj mednaroden. Okoliščine so znane, odpoved gostovanj pa festival tako specifične usmeritve nujno potiska v številne kompromise. In če še lahko sprejmemo, da je pojav domačih ustvarjalcev neposredno povezan z izobraževanjem v tujini, je lokalni kontekst vendarle potreben utrjevanja z razvojnimi iniciativami in nacionalno pretočnostjo. Slovenska cirkuška scena je majhna in v svojih pogojih delovanja povsem obrobna, njen potencial pa prepuščen naključju in zasebni iznajdljivosti.

Slovenska cirkuška scena je majhna in v svojih pogojih delovanja povsem obrobna, njen potencial pa prepuščen naključju in zasebni iznajdljivosti.

Letošnji Klovnbufo je bil primoran v prestavljen terminski okvir, izrazito okrnjena sta bila program uličnega gledališča in Klovnbufove karavane izven Ljubljane, nekaj malega tujih predstav smo si lahko ogledali na posnetkih (na Muzejski ploščadi ali preko domačih računalnikov) in še tista ena, napovedana v živo, je bila vsled virusnih zapletov zadnji hip odpovedana. Jedro festivala so tako začrtali slovenski ustvarjalci – v eni liniji kot del Klovnbufovega laboratorija oziroma nekajdnevnega rezidenčnega programa za mlade avtorje s prikazom del v nastajanju ter v drugi kot ohlapen nabor ulično gledaliških, cirkuških in plesnih praks, ki ga lahko v danih razmerah pogojno razumemo tudi kot preživetveno povezovanje skupnosti, čeprav ne zgolj cirkuške in četudi z manj cirkusa (izjemo je predstavljal le otroški *Lev s sivo brado* Zavoda Bufeto in EX-Teatra, ki pripoved o cirkuškem levu tke s cirkusom, glasbo in igro, a prehitro podleže primarno besedni naraciji; med uličnimi dogodki pa je izstopal iz festivala Plavajoči grad prenesen format *Labirinta* Bufetovega laboratorija in Teatra Matita Matije Solceta, ki je miniaturne epizode razpršil po koticah parka Tabor). S te perspektive se festival razprostre kot svojevrstno cirkuško gradbišče, ki na razkisanem ozemlju išče možne vertikale. Prerez teh ponujajo predstavitve del v nastajanju; na teraso smo stopili le s slovenskim kolektivom Mismo Nismo, ki je po delovni verziji *NOise Cirkusa* na lanskem Klovnbufo letos zaključil festival s premiero *Žonglerskega koncerta* v produkciji Mismo Nismo in koprodukciji Zavoda Bufeto.

Ana Lekše se je zračne tehnike učila pri Branku Potočanu in nato na Akademiji za sodobni cirkus v

NEODVISNI

refleksija

Vendar je ta koreografija bolj razdelana z vrvjo; označuje jo posebna mehkoba giba in fluidnost ter (predvsem v drugi epizodi) plesna imaginacija ob detajlnejši igri z gibalnimi variacijami.

Svoj pristop utemeljuje na konstantnem gibanju, s čimer poudarja plesno kvaliteto zračnih akrobacij.

Pozabljeni spomini so njena prva avtorska predstava in v tem zahteva razločen preskok od ideje in izvedbe kratkih petminutnih del, ki jih je nizala doslej, v mišljenje daljšega formata, njegove strukture in osredotočenosti. Dvajsetminutno delo v nastajanju še vedno označuje zaporedna struktura štirih slik – vsaka miniatūra ima svojo skladbo in koreografsko nalogo, izmenjuje pa rekvizit (stol in vrv) –, a z njimi obenem gradi dokaj enotno in tekočo linearno plesno pripoved. Kljub temu pa ni zares jasno, kaj ta pripoved je. Zdi se, da naravo slik in gibanja še najjasneje določa atmosfera glasbenih pokrajin in njenih asociacij (pomenljivo, glede na to, da je Ana Lekše kot akrobatka na vrvi nastopala v nekaj glasbenih videospotih, dostopnih na njeni spletni strani). Odrske slike so organsko zvezane z glasbenimi komadi, če jim ti dajejo afekt nasploh, in preko njega spregovorijo z verjetnostnimi scenariji v domišljiji posameznega gledalca. Zaokroži jih z govornim dejanjem, v katerem izpostavi spomin na dedka; ta osebna zgodba je bila vzgib za predstavo, kot razkrije v pogovoru po njej, vendar v okviru videnega deluje čisto preveč arbitrarno in obenem osebno, konkretno ter pojasnjevalno. V aktualni fazi procesa material nedvomno zahteva odcepitev od svojega izvora, natančnejšo konceptualizacijo avtoričinega odnosa z rekvizitoma in jasno odločitev, kaj ta material lahko je. Njegov potencial lahko prepoznamo tako v poglobljanju načrtane plesne artikulacije kot v izraziti gradnji vizualne komponente odra (s telesom in rekviziti vred), ki z materiali, oblikami, barvami in oblikovanjem svetlobe domišljeno vzpostavlja vzporedno polje likovnosti.

Odrske slike so organsko zvezane z glasbenimi komadi, če jim ti dajejo afekt nasploh, in preko njega spregovorijo z verjetnostnimi scenariji v domišljiji posameznega gledalca.

Luka Piletič in **Jan Franc Podbrežnik** svoje delo v nastajanju ! (v produkciji JSKD, Moment Maribor, Gledališče Glej) zastavita izrazito avtoreferenčno, biografsko ozadje pa se močno odtisne tudi v pristop in stil nastopa; predstava je zmes strategij uličnega, improvizacijskega, stand-upovskega in klovnovskega gledališča (Luka Piletič je študiral na klovnovski gledališki šoli Philippa Gaulierja), pa še česa. Ustvarjalca

NEODVISNI

refleksija

nesoglasja med avtorjema/izvajalcema, si omogočita vzvod za povsem individualne odrske epizode, obenem pa vzpostavitev situacijske komike, ki izhaja iz boja za odrsko pozornost in trkov njune različnosti. To sta dve perspektivi do gledališča (in življenja) – kot absurd miselne preokupacije in analitičnega doumevanja (Jan Podbrežnik) ter kot sproščenost zabavne in drzne neposrednosti (Luka Piletič), obema pa sta skupna užitek in nuja odrskega obstoja. Njuno odrsko bivanje poganjata prav šarm in napaka te želje, ki pa se izgubljata v materialu, ki je v velikem delu enostaven in ploskovit, ter v odrski prezenci, ki marsikdaj ne uspe preseči zasebnega.

(P)redstava je zmes strategij uličnega, improvizacijskega, stand-upovskega in klovnovskega gledališča, pa še česa.

Bolj izdelano delo v nastajanju je predstavil **Roman Škadra**, slovaški avtor, živeč v Berlinu, ki svojega *Absurdnega junaka*, cirkuško izpeljanko na podobo Sizifa s skalo in Camusovega absurdnega človeka, razvija že dlje časa in preko več rezidenc. Škadra v ospredje postavi razmerje med človekom in veliko žogo (teže 25 kilogramov), zato žoga ne deluje le kot cirkuški rekvizit (po katerem artisti običajno hodijo), temveč se pojavi v vlogi predmetnega protagonista in soizvajalca. Izvedba temelji na jasnih izvajalskih nalogah znotraj posameznih cirkuško-koreografskih situacij in s tem omogoča fokus v preigravanju možnosti uporabe žoge ter detajlno raziskavo odnosov, za gledalca zanimivih tako na ravni gibalne akcije kot vizualnih, metaforičnih in pomenskih slik, ki jih odpirajo. Ključno je, da cirkuško-koreografska dejanja sama po sebi vsebujejo referenco na podobe in ideje človekovega neskončnega boja s svetom ter nenehnega vstopanja v odnos. Včasih tudi želje po uspehu v realizaciji, tako značilne za cirkus, a se avtor dovolj subtilno izmika tej opredelitvi cirkuškega impulza ter se v preiskovanju fizičnih relacij odpre širšim vizualnim in idejnim razsežnostim odrske materije. Raznovrstno gibanje na žogi z določenimi nalogami, humorna wrestling borba z žogo, poetična sopostavitev lebdečega balona v velikosti in barvi žoge, dvigovanje žoge in nekakšna kontaktna improvizacija med telesom in žogo so kljub prepoznavnem dramaturškemu loku postavljeni v niz ločenih sekvenc, a ko Škadra z različnih kotov vstopa v kvadratno začrtano prizorišče, okoli katerega so razporejeni gledalci, se te vendarle zložijo v dinamično cirkuško kontemplacijo odnosnosti, iskanja, delovanja in bivanja skozi fenomene ravnotežja, doseganja, lahkotnosti in teže, bremen, osvoboditve in stika.

Škadra v ospredje postavi razmerje med človekom in veliko žogo (teže 25 kilogramov), zato žoga ne deluje le kot

NEODVISNI

refleksija

Če sta dve od predstavljenih del precej tipično cirkuški in ena na to polje niti ne sodi zares, pa Eva Zibler, Oton Korošec in Tjaž Juvan kot člani kolektiva **Mismo Nismo** udejanjajo bolj specifičen in – vsaj glede na to, kar imamo možnost videti v slovenskem prostoru – unikaten pristop ter mišljenje, s katerima drezajo v jedro in smisel cirkuškega uprizoritvenega polja. Že naslov *Žonglerski koncert* napoveduje formo, a jo hkrati presega in priljuden format preobrača s (samo)refleksivno ironijo in samosvojo estetiko urbane alternative, ki se napaja (vsaj) v improvizatorskem in DIY iznajdevanju življenja ter eklektičnem prisvajanju pop- in subkulturnih simbolov, ob tem pa z avtonomno držo antispektakelskega prenavlja pankovski duh v času postuporniških generacij. Začrtani okvir tako bolj kot cirkuško-koncertni format opredeljuje scenska postavitev; najdemo se v nekakšni garaži ali drugem, z različnimi predmeti nastlanem prostoru družabnega zbiranja in »naključnih« ustvarjalnih inovacij (še en ironični impulz: kaj niso tudi tehnološki velikani začeli v garažah?; poleg na glavo obrnjenega filmskega plakata »gremo mi po svoje«). Časovno strukturiranost uprizoritve nadomesti vstop v odrsko pokrajino življenja; igranje z žonglerskimi, glasbenimi in koreografskimi formami je vsebina dogajanja in temeljni modus v naseljevanju tega prizorišča. Avtorska elektronska glasba z močnim ritmom, igriva glasovna ekspresija v podajanju družbeno kritičnih stališč – fragmentov besedil, muzikaličnost žongliranja v dejanju in vizualnosti ter žonglersko-plesne koreografije teles se prepletejo v dinamično nehierarhično rizomatsko mrežo. Ta se ne obremenjuje z napakami in dosežki, temveč pušča odtis kot prepričljiva robna situacija sveta, ki predstavlja upor že s svojo lastno pozicijo. To je nedvomno tudi lega žonglaže v njeni temeljni negotovosti in nestabilnosti kot ideji prekarnosti življenja, a tudi v njeni inherentni razbremenjenosti normativnega in premetenem ustvarjanju lastnih mikrosvetov.

Že naslov *Žonglerski koncert* napoveduje formo, a jo hkrati presega in priljuden format preobrača s (samo)refleksivno ironijo in samosvojo estetiko urbane alternative.

Priokus logične ironije navsezadnje pusti dejstvo, da je usoda prekarnosti še kako resnična in da se v njenem delu pridružuje širši kulturno politični in prostorski problematiki, pa tudi krizi in negotovosti obstoječega družbeno-političnega sistema. Ta prekarost je neskončno bliže našemu lokalnemu kontekstu kot denimo spolirani jabolčno-žonglerski šov elitističnega izvoznega artikla britanske skupine Gandini Juggling, ki bi sodil kvečjemu na Kongresni trg, pa še v to lahko podvomimo spričo obilice stereotipnih moškocentričnih šal; ali nemara alter-mainstream teater bizarnih figur pop in kvir kulture v temačnem ambientu precizne vizualne in telesne koreografije britanskega dua Thick & Tight (obe za gostovanje dogovorjeni skupini smo nazadnje videli na posnetkih). Vsekakor vredno razmisleka o

NEODVISNI

refleksija

nadaljnem snovanju festivalskih in drugih programskih praks.

NIKA ARHAR

je je gledališka kritičarka, teatrologinja in publicistka. Je predsednica strokovne komisije za spletno platformo Zlata paličica.

POZABLJENI SPOMINI

Avtorica in izvajalka: Ana Lekše

Mentorica za dramaturgijo: Andreja Kopač

Foto: Daniel Kalisch

Soorganizacija: Bunker – Stara mestna elektrarna

!

Soavtorja in izvajalca: Luka Piletič in Jan Podbrežnik

Foto: Sunčan Stone

Produkcija: JSKD, Moment Maribor, Gledališče Glej

Soorganizacija: Bunker – Stara mestna elektrarna

ABSURDNI JUNAK

Koncept in izvedba: Roman Škadra

Dramaturgija: Darragh McLaughlin

Svetovanje: Ana Jordão, Lorenzo Aureli, Anna-Katharina Andrees, Sylvain Cousin

Foto: František Ortmann, Andrea Galad

Projekt je podprl Zirkus ON 2020/2021

Soorganizacija: Bunker – Stara mestna elektrarna

ŽONGLERSKI KONCERT

Avtorstvo in izvedba: Eva Zibler, Oton Korošec, Tjaž Juvan

Režijska pomoč: Nina Ramšak

Svetovanje: Mojca Sovdat, Matija Solce, Ravil Sultanov

Avtorska glasba: Tjaž Juvan

Besedila: Eva Zibler, Tjaž Juvan, Oton Korošec, Otroci socializma

Foto: Ivan Pi Marenič

Produkcija: Mismo Nismo

Koprodukcija: Zavod Bufeto

Projekt podpira: Mestna občina Ljubljana, Oddelek za kulturo

V sodelovanju: Klub Gromka, EX-teater, Cirkusfera, Cirkobalkana, Hiša kulture Celje

NEODVISNI

refleksija

